

МЕЖДУНАРОДЕН ДЕН НА СПРАВЕДЛИВИЯ ПРОЦЕС - СЪВМЕСТНО ИЗЯВЛЕНИЕ

Днес, 14 юни 2021 г., се отбелязва Международният ден на справедливия процес (МДСП - IFTD), който ще бъде честван за първи път в световен мащаб. Тази година фокусът е върху Турция, страна, която страда сега и от много години от системни нарушения на правата на човека и сериозна липса на стандарти за справедлив процес. По повод МДСП, обръщайки внимание на влошаващата се ситуация в страната, долуподписаните организации призовават турските власти да предприемат спешно необходимите стъпки, за да установят правото на справедлив процес в Турция и да създадат среда, при която тези основни процесуалните права могат ефективно да бъдат защитени. Долуподписаните организации също призовават международната общност да увеличи усилията си за привличане на вниманието към ситуацията в Турция с особен акцент върху въпросите около принципите на справедливия процес.

Историята на МДСП

През януари 2020 г., в отговор на сериозния провал на съдебната система в Турция да защити и спази принципите за справедлив процес, адвокатите Ебру Тимтик и Айтач Юнсал започнаха гладна стачка. Те изразиха общото искане на много хиляди, които бяха подложени на произволни разследвания, съдебни процеси, арести, задържания и погрешни присъди. Те призоваха турското правителство да спази своите задължения за осигуряване и зачитане на правото на справедлив съдебен процес и да прекрати практиките, представляващи системни нарушения на това основно право. На 5 април 2020 г., в Деня на адвоката в Турция, те превърнаха гладната си стачка в пълно гладуване до смърт, за да подчертаят жизненоважното значение на това искане. Ебру Тимтик загуби живота си на 27 август 2020 г., на 238-ия ден от гладната стачка, докато Айтач Юнсал приключи протеста си на 4 септември 2020 г. след временна заповед за освобождаване от Върховния съд, която по-късно беше оттеглена. Той беше върнат в затвора на 10 декември 2020 г.

Основните права и свободи и принципите на върховенството на закона са атакувани не само в Турция, но и в световен мащаб. В много страни, включително и европейски, има доклади, документиращи

правителствени репресии и практики, подкопаващи международните отговорности към правата на човека. Така тези, които извършват действия за осъждане, привличане на внимание и критикуване на тези практики, са под постоянен натиск от страна на държавния апарат, включително натиск от страна на съдебната власт, чиято независимост и безпристрастност са сериозно подкопани. Правят се опити за затваряне устата на адвокати, защитници на правата на човека, журналисти, опозиционни политици, академици и много други, които надигат глас срещу подобни политики чрез неоснователни обвинения срещу тях, например чрез антитерористичното законодателство, практика, която представлява „съдебен тормоз“.

Международният ден на справедливия процес е обявен заедно с наградата „Ебру Тимтик“ с цел пропагандиране възстановяването на правото на справедлив процес в онези страни, където това право е под сериозна заплаха. Поводът ще бъде използван от международната общност, за да се привлече внимание върху ситуацията в страната, избрана за тази година, и да насочи фокуса към проблемите на справедливия процес там. Също така, годишна награда „Ебру Тимтик“ ще бъде присъдена на физическо лице и / или организация от фокусната държава, която е била активна в защитата и / или насърчаването на правото на справедлив процес в тази конкретна държава.

Имайки предвид идеята на МДСП и продължаващото влошаване на ситуацията в страната, Турция беше избрана тази година за фокусна страна. През следващите години ще бъдат избирани други държави, които да отразяват предизвикателствата пред правото на справедлив съдебен процес в съответните юрисдикции.

Призив за действие за Турция

Състоянието на правата на човека и върховенството на закона в Турция запада особено след потушаване на протестите в парка Гези през 2013 г., последвани от краха на мирните преговори през 2015 г. и извънредното положение, обявено след опита за преврат от 15 юли 2016 г., което продължи още 2 години до юли 2018 г. След опита за преврат от юли 2016 г., лошото отношение към адвокати, журналисти, защитници на правата на човека, опозиционни политици, академици и други, които са критични към настоящата ситуация, отразява далеч по-широката практика

в страната за неспазване на правото на справедлив съдебен процес, както и други основни права и свободи.

Бързото влошаване на положението по отношение правата на човека е широко отразено и докладвано от международната общност, включително и от органите на ООН и Съвета на Европа, всеки от които е идентифицирал сериозни проблеми, вариращи от липсата на независимост на съдебната власт до срина на основните стълбове на демократична система, в това число разделението на властите.

Критиките от страна на тези международни организации и от международната общност обхващат широк кръг въпроси от неправомерна намеса в основните права и свободи за политически цели до сериозно нарушаване на правата за политическо участие на малцинствените групи като кюрдите например.

Размишлявайки върху проблемите, посочени в тези доклади, ние, долуподписаните организации, призоваваме турските власти да приложат следните стъпки, за да осигурят пълна защита на правото на справедлив съдебен процес в страната и да създадат среда, позволяваща ефективна защита на основните му принципи :

- да се предприемат необходимите законови и други мерки, осигуряващи независимост и безпристрастност на съдебната система и да се прекратят всички практики, представляващи пряка намеса, натиск или влияние по отношение на съдийското поведение, включително тези идващи от изпълнителната власт;
- да се приложат препоръките на многобройните механизми за надзор на правата на човека, включително на Съвета по правата на човека в Универсалния периодичен преглед на ООН и Венецианската комисия за въвеждане на конституционни изменения, което да направи Съвета на съдиите и прокурорите независими от изпълнителната власт и да гарантира, че техните решения са отворени за съдебен контрол;
- да се изменят съответните членове на турския Наказателен кодекс, както и Закон № 3713 за превенция на тероризма, за които е установено, че са много обширни, неясни и произволно прилагани срещу критичните гласове, така че да отговарят на изискванията за яснота и предвидимост и на принципите на правната сигурност - никакво наказание без закон;

- незабавно да се прекратят системното малтретиране, задържане и преследване на адвокати, съдии, други юристи, журналисти, защитници на правата на човека, опозиционни политици, академици и други, когато няма убедителни доказателства за конкретни престъпни действия, представени в производства, които да отговарят на стандартите на международния справедлив процес;
- да се гарантира и зачита принципа на презумпцията за невинност във всички наказателни разследвания и обвинения;
- да се прекратят всякакви практики, възпрепятстващи възползването от правата, защитени съгласно международните договори за правата на човека, като свобода на изразяване, сдружаване и мирни събрания и протести (включително чрез използване на упражняването на тези свободи като основание за произволно преследване и продължително и наказателно задържане под стража);
- да се гарантира правото на справедлив съдебен процес, заложено в член 6^{-ти} от Европейската конвенция за правата на човека и член 14^{-ти} от Международния пакт за граждански и политически права при всички наказателни преследвания в наказателните съдилища на Турция на всички нива;
- да се отменят измененията в законите по време на извънредното положение, които позволяват уволняване на съдии и прокурори без справедливо изслушване и които се стремят да ограничат правата на адвокатите да изпълняват своите професионални задължения, правата на заподозрените на юридически консултации и право на комуникация между адвокат и клиент, както и да се налагат други ограничения на правосъдната система, посочени в доклада на Human Rights Watch, публикуван през април 2019 г. ;
- да се прекрати практиката на масови съдебни процеси срещу адвокати, съдии, журналисти, опозиционни политици, защитници на правата на човека и други, по-специално по фалшиви обвинения (като например обвинение за членство в терористични организации), насочени към предотвратяване на законната им дейност и карайки ги принудително да замълчат; и

- осъществяване на открит диалог с механизмите за международен надзор и националните и международни неправителствени организации за разглеждане и разрешаване на основни въпроси, свързани с човешките права в страната. Като първа стъпка незабавно да се съгласят с исканията на специалния докладчик на ООН отговарящ за съдиите и адвокатите, както и други специални процедури за осъществяване на посещения в Турция.

Ние призоваваме международната общност да реагира ефективно на влошеното състояние на правата на човека и върховенството на закона в Турция и да увеличи усилията си, така че тези проблеми ефективно да бъдат обсъдени от международни организации и всички заинтересовани страни при повишена осведоменост и внимание.